

Sygn. akt **III AUa 313/16**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 grudnia 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Dorota Goss-Kokot (spr.)

Sędziowie: SSA Katarzyna Wołoszczak

del. SSO Renata Pohl

Protokolant: st. sekr. sądowy Krystyna Kałużna

po rozpoznaniu w dniu 15 grudnia 2016 r. w Poznaniu

sprawy **Z. P.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w P.**

o emeryturę

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w P.

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 29 października 2015 r. sygn. akt VII U 910/15

1. **oddala apelację.**

2. **zasądza od pozwanego na rzecz Z. P. kwotę 405 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu odwoławczym.**

del. SSO Renata Pohl	SSA Dorota Goss-Kokot	SSA Katarzyna Wołoszczak
----------------------	-----------------------	--------------------------

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 23 lutego 2015r. znak: (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w P., na podstawie przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2013r. poz. 1440 ze zm.) odmówił Z. P. prawa do emerytury.

Odwołanie od tej decyzji złożył Z. P., wnosząc o jej zmianę i przyznanie prawa do emerytury oraz zasądzenie na rzecz ubezpieczonego kosztów procesu według norm przepisanych. Zaskarżonej decyzji zarzucono m.in. naruszenie art. 108 ust. 2 ustawy z 21.11.1967r. o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej poprzez jego bezzasadne pominięcie i oparcie rozstrzygnięcia decyzji jedynie na art. 108 ust.1 ww. ustawy oraz pominięcie wydanego rozporządzenia Rady Ministrów z 22.11.1968r. w sprawie szczególnych uprawnień żołnierzy i ich rodzin, a w konsekwencji naruszenie art. 32 w zw. z art. 184 ustawy z 17.12.1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu

Ubezpieczeń Społecznych poprzez niezaliczenie okresu służby wojskowej – podczas której odwołujący zdobył zawód elektromontera, do okresów pracy w szczególnych warunkach oraz art. 100 ust. 1 ww. ustawy.

Wyrokiem z dnia 29 października 2015r. Sąd Okręgowy w Poznaniu, VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych (sygn. akt VII U 910/15):

- 1) zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał Z. P. prawo do emerytury od dnia 1 grudnia 2014r. z tytułu pracy w warunkach szczególnych,
- 2) zasądził od pozwanego na rzecz odwołującego kwotę 60 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Z. P. urodził się (...) i z zawodu jest elektromonterem.

W dniu 23.10.1969r. odwołujący rozpoczął pełnienie długoterminowej zasadniczej służby wojskowej. Przed powołaniem do pełnienia tej służby odwołujący nie pozostawał w zatrudnieniu. Służba wojskowa była połączona z nauką zawodu elektromontera.

W początkowym okresie pełnienia służby, do dnia 7.07.1971r. odwołujący odbywał teoretyczne szkolenie związane z nauką zawodu oraz szkolenie wojskowe. Następnie został przydzielony do inżynieryjno-budowlanej jednostki wojskowej nr (...) na stanowisko elektromontera, gdzie wykonywał głównie prace związane z liniami napowietrznymi średniego i niskiego napięcia. Odwołujący pracował 8 godzin dziennie, a po pracy wykonywał elementy wojskowe, takie jak np. służba podoficera dyżurnego w szcążkowym zakresie.

Odwołujący ukończył naukę w zawodzie elektromontera w dniu 20.06.1973r.

W dniu 12.04.1974r. Z. P. ukończył pełnienie służby wojskowej.

Po odbyciu służby wojskowej odwołujący podjął w dniu 1.05.1974r. pracę w (...) (...) Urzędzie (...) w P. jako telemonter i pracował w tym zakładzie do 31.01.1978r. Zatrudnienie to stanowiło pracę w szczególnych warunkach i zostało przez organ rentowy uwzględnione przy ustalaniu stażu pracy odwołującego w szczególnych warunkach, na podstawie świadectwa wykonywania pracy w szczególnych warunkach z dnia 8.01.2014r.

Odwołujący legitymuje się stażem pracy na dzień 1.01.1999r. w łącznej wysokości 29 lat, 1 miesiąc i 19 dni okresów składkowych i nieskładkowych.

W dniu 15.12.2014r. odwołujący złożył wniosek o przyznanie prawa do emerytury, wskazując m.in., że jest członkiem OFE i wnosi o przekazanie środków zgromadzonych na koncie Otwartego Funduszu Emerytalnego na dochody budżetu państwa.

Zaskarżoną decyzją z dnia 23.02.2015r. pozwany odmówił Z. P. prawa do emerytury, uznając za udowodniony okres zatrudnienia w szczególnych warunkach wynoszący 13 lat i 2 miesiące.

Na podstawie powyżej przedstawionego stanu faktycznego, Sąd I instancji wydał powyższy wyrok.

Zgodnie z treścią art. 184 ust. 1 cyt. ustawy ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948r., przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli:

- 1) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat – dla kobiet i 65 lat – dla mężczyzn oraz
- 2) okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27 (tj. co najmniej 25 lat dla mężczyzn).

Emerytura przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa (art. 184 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS).

Wiek emerytalny przewidziany w przepisie art. 32 ustawy emerytalnej, to wiek ustalony na podstawie przepisów dotychczasowych (art. 32 ust. 4 cytowanej ustawy). W przepisach dotychczasowych zawarte są okresy zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, które uprawniają do ubiegania się o przyznanie emerytury.

Przepisami dotychczasowymi jest rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) wraz z załącznikiem do tego rozporządzenia – zarządzeniem właściwego ministra.

Zgodnie z § 4 ust. 1 ww. rozporządzenia, pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki: osiągnął wiek emerytalny wynoszący 60 lat dla mężczyzn oraz ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Wykaz A, stanowiący załącznik do ww. rozporządzenia, w dziale VIII pod poz. 20 wymienia jako prace wykonywane w warunkach szczególnych „montaż, konserwacja i remont linii kablowych oraz telefonicznych linii napowietrznych”.

Praca świadczona w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze musi być wykonywana stale w pełnym wymiarze czasu pracy. Przesądza o tym treść przepisu § 2 ust. 1 rozporządzenia z dnia 7.2.1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Zgodnie z treścią tego przepisu okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy.

Zgodnie z § 2 ust. 2 cytowanego rozporządzenia okresy pracy, o których mowa w ust. 1, stwierdza zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach, wystawionym według wzoru stanowiącego załącznik do przepisów wydanych na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia, lub w świadectwie pracy.

Sąd Okręgowy podniósł, że judykatura pozwala na dowodzenie w inny, niż wskazany w § 2 ust. 2 cytowanego rozporządzenia, że praca była wykonywana w szczególnych warunkach. Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 21 września 1984r., (sygn. akt III UZP 48/84) oraz w uchwale z dnia 10 marca 1984r., (sygn. III UZP 6/84) stwierdził, że „okresy zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, przewidziane rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 7.02.1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze mogą być ustalane w postępowaniu odwoławczym także innymi środkami dowodowymi niż dowód z zaświadczenia zakładu pracy.”

Sąd I instancji podniósł, że istota sporu w niniejszym postępowaniu sprowadzała się do oceny, czy pozwany słusznie odmówił odwołującemu prawa do emerytury na tej podstawie, że odwołujący nie udowodnił 15-letniego okresu zatrudnienia w szczególnych, wymaganego na dzień 1.1.1999r., albowiem pozostałe przesłanki określone w przepisach zostały spełnione. Wskazano, że odwołujący domagał się zaliczenia do stażu pracy w szczególnych warunkach okresu odbywania długoterminowej zasadniczej służby wojskowej (od 23.10.1969r. do 12.04.1974r.).

Sąd Okręgowy uznał, że do okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach należy zaliczyć okres odbywania przez odwołującego zasadniczej służby wojskowej od 23.10.1969r. do 12.04.1974r. Podkreślono, że bezpośrednio po odbyciu służby odwołujący podjął przed upływem 30 dni od zwolnienia ze służby pracę w szczególnych warunkach w charakterze telemontera, a przed podjęciem zasadniczej służby wojskowej odwołujący nie pozostawał w zatrudnieniu.

Zgodnie z art. 108 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1967r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej, w brzmieniu obowiązującym do 31.12.1974r., okres odbytej zasadniczej lub okresowej służby wojskowej zaliczał się do okresu zatrudnienia, w zakresie wszelkich uprawnień związanych z zatrudnieniem, pracownikom, którzy po odbyciu tej służby podjęli zatrudnienie w tym samym zakładzie pracy, w którym byli zatrudnieni przed powołaniem do służby, albo w tej samej gałęzi pracy.

Warunkiem zaliczenia okresu odbytej służby wojskowej do okresu zatrudnienia było zachowanie terminów, o których mowa w art. 106 ust. 1 lub art. 107 ust. 1 (art. 108 ust. 3 ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej).

Zgodnie z art. 106 ust. 1 ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej, zakład pracy, który zatrudniał pracownika w dniu powołania do zasadniczej lub okresowej służby wojskowej, był obowiązany zatrudnić go na poprzednio zajmowanym stanowisku lub stanowisku równorzędnym pod względem rodzaju pracy oraz nie niżej opłacanym, jeżeli najpóźniej w ciągu trzydziestu dni od dnia zwolnienia z tej służby pracownik zgłosił swój powrót do zakładu pracy w celu podjęcia zatrudnienia. Niezachowanie tego terminu powodowało rozwiązanie stosunku pracy z mocy prawa, chyba że nastąpiło z przyczyn niezależnych od pracownika.

W uchwale 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 października 2013r., sygn. II UZP 6/13 wyrażono pogląd, że czas zasadniczej służby wojskowej odbytej w okresie obowiązywania art. 108 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1967r. o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. nr 44 poz. 220, w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 1974r.) zalicza się – na warunkach wynikających z tego przepisu – do okresu pracy wymaganego do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym (art. 184 w związku z art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jednolity tekst: Dz. U. z 2009r., nr 153, poz. 1227 ze zm.).

W wyroku z dnia 5 sierpnia 2014r., sygn. I UK 422/13, niepubl. Sąd Najwyższy orzekł, że również żołnierzowi, który przed służbą nie był zatrudniony (w żadnym zakładzie pracy), a po zwolnieniu w ciągu 30 dni przystąpił do wykonywania zatrudnienia, uznanego za zatrudnienie w warunkach szczególnych, wlicza się czas odbywania służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakresie uprawnień określonych w § 5 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 22 listopada 1968r. w sprawie szczególnych uprawnień żołnierzy i ich rodzin (Dz. U. z 1968r. Nr 44, poz. 318 z późn. zm.), "czyli wlicza się czas odbywania służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakładzie pracy, w którym podjął zatrudnienie, w zakresie wszelkich uprawnień związanych z zatrudnieniem w tym zakładzie oraz w zakresie szczególnych uprawnień uzależnionych od wykonywania pracy na określonym stanowisku lub w określonym zawodzie".

Sąd Okręgowy zaakceptował powyższe rozważania i stwierdził, że odwołującemu należy zaliczyć okres odbycia zasadniczej służby wojskowej od 23.10.1969r. do 12.04.1974r. do okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach.

Podkreślono, że odwołujący za pomocą swoich zeznań wykazał również, że po dniu 7.07.1971r. do czasu zakończenia służby pracował w pełnym wymiarze czasu jako elektromonter, wykonując prace związane z liniami powietrznymi niskiego i średniego napięcia. Odwołujący pracował w pełnym wymiarze czasu pracy, a obowiązki o charakterze wojskowym wykonywał w szczątkowym wymiarze po zakończeniu pracy. Była to praca zaliczana zgodnie ze wskazanym powyżej wykazem A, dział VIII poz. 20 załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7.2.1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze do prac wykonywanych w szczególnych warunkach.

Sąd Okręgowy uznał, że odwołujący posiada wymagany okres ponad 15 lat pracy w szczególnych warunkach oraz, że odwołujący spełnił również pozostałe warunki, tj. ma ukończone(...) lat oraz posiada wymagany okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 25 lat, jak również złożył wniosek o przekazanie środków zgromadzonych w OFE na dochody budżetu państwa, a zatem jest uprawniony do wcześniejszej emerytury.

W konsekwencji Sąd I instancji zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał odwołującemu prawo do emerytury poczynając od dnia 1 grudnia 2014r., tj. od miesiąca, w którym złożono wniosek, ponieważ w tym dniu odwołujący spełnił wszystkie ustawowe warunki do nabycia tego prawa.

O kosztach orzeczono w pkt 2 wyroku, na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. oraz § 2 i § 11 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (tj. Dz.U.2013, poz. 461).

Apelację od powyższego wyroku wniósł pozwany organ rentowy, zaskarżając go w całości.

Zaskarżonemu wyrokowi pozwany zarzucił naruszenie prawa materialnego, tj. art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych poprzez przyjęcie, że odwołujący spełnia warunki do przyznania prawa do emerytury.

Mając na uwadze powyższe, apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości i oddalenie odwołania.

W odpowiedzi na apelację odwołujący, wniósł:

1. oddalenie apelacji w całości,
2. zasądzenie od organu rentowego na rzecz odwołującego kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu odwoławczym w wysokości 3 krotności stawki minimalnej, określonej w przepisach rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych okazała się nieuzasadniona.

Spór w niniejszej sprawie sprowadzał się do rozstrzygnięcia, czy okres odbywania przez odwołującego zasadniczej służby wojskowej od 23 października 1969r. do 12 kwietnia 1974r. można zostać zakwalifikowany jako okres pracy w szczególnych warunkach, gdy przed podjęciem zasadniczej służby wojskowej odwołujący nie pozostawał w zatrudnieniu.

W ocenie Sądu Apelacyjnego wnioskodawca spełnił wszystkie warunki, od jakich uzależnione jest nabycie prawa do dochodzonego świadczenia z ubezpieczenia emerytalnego, w szczególności została spełniona przesłanka w postaci legitymowania się przez wnioskodawcę szczególnym stażem pracy na dzień 1 stycznia 1999r.

Wbrew twierdzeniom apelującego, wykluczone jest dokonywanie oceny, czy wykonywanie przez żołnierza zasadniczej służby wojskowej, w tym przypadku długoterminowej, w ramach pełnienia tej służby (od 23 października 1969r. do 12 kwietnia 1974r.) czynności, w tym przypadku – elektromontera, może być uznane za pracę w warunkach szczególnych, wykonywaną stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Zważyć należy, że na gruncie przepisów ubezpieczeniowych okres zasadniczej służby wojskowej nie jest i nie był okresem zatrudnienia (pozostawania w stosunku pracy), co oznacza, że w okresie odbywania zasadniczej służby wojskowej żołnierz nie był pracownikiem zatrudnionym w szczególnych warunkach. Uwzględnienie okresu tej służby w stażu ubezpieczeniowym (jako okresu zaliczalnego albo równorzędnego), było możliwe tylko na podstawie odrębnego przepisu. Tak więc warunkiem zaliczenia zasadniczej służby wojskowej do zatrudnienia, a także kwalifikowania jej do okresu pracy w szczególnych warunkach (w istocie na zasadzie fikcji prawnej) nie jest to, czy żołnierz w okresie zasadniczej służby wojskowej pracował w szczególnych warunkach, wykonywał czynności przynależne do określonego rodzaju pracy kwalifikowanej jako wykonywana w szczególnych warunkach. Zaliczeniu, ewentualnie, po spełnieniu warunków, podlega służba wojskowa, nawet gdy taka praca nie była wykonywana przez żołnierza w zasadniczej służbie wojskowej.

W kontekście powyższego nie może być wątpliwe, że rozstrzygnięcie w sprawie warunkowane było odpowiedzią na pytanie, czy okres zasadniczej długoterminowej służby wojskowej, po zakończeniu której wnioskodawca w

terminie 30 dni (12 kwietnia 1974r. zakończył służbę i 1 maja 1974r. podjął zatrudnienie) rozpoczął pracę w szczególnych warunkach, może być zaliczony do pracy w szczególnych warunkach w sytuacji, gdy przed służbą wnioskodawca nie pracował. Według Sądu Apelacyjnego, na takie pytanie w okolicznościach sprawy należy udzielić odpowiedzi pozytywnej, co w konsekwencji oznacza, że wnioskodawca legitymuje się okresem 18 lat pracy w szczególnych warunkach (13 lat, 2 miesiące uznane w postępowaniu przed organem rentowym plus 4 lata, 10 miesięcy zasadniczej służby wojskowej). W ramach kwestii spornej powstają dwa zagadnienia. Pierwsze, związane jest z tym, że wnioskodawca odbył długoterminową zasadniczą służbę wojskową (od 23 października 1969r. do 12 kwietnia 1974r.), drugie wiąże się z tym, że przed powołaniem do tej służby nie pozostawał w zatrudnieniu, ale pracę w warunkach szczególnych podjął po zwolnieniu ze służby w związku z nabyciem odpowiednich kwalifikacji i umiejętności. Obowiązujący ówczesnie, w czasie odbywania takiej służby przez wnioskodawcę, art. 74 ustawy z dnia 21 listopada 1967r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 1967r., nr 44, poz. 220 ze zm., aktualnie jednolity tekst: Dz. U. z 2015r., poz. 827, dalej jako: ustawa o powszechnym obowiązku obrony) stanowił, że poborowi oraz ochotnicy określani w art. 73 ust. 2 mogą zgłaszać się dobrowolnie do długoterminowej zasadniczej służby wojskowej na czas ustalony przez Ministra Obrony Narodowej. Służba ta mogła być połączona z nauką zawodu w zakresie zasadniczej szkoły zawodowej (i tak było w przypadku wnioskodawcy, co wynika ze świadectwa ukończenia zasadniczej szkoły zawodowej, zeznań wnioskodawcy, książeczki wojskowej). Żołnierze przyjęci do długoterminowej zasadniczej służby wojskowej byli obowiązani do jej pełnienia przez ustalony czas jej trwania. Przepis art. 93 ustawy o powszechnym obowiązku obrony, stanowiący następnie o długoterminowej zasadniczej służbie wojskowej, został skreślony z dniem 9 grudnia 1991r. W świetle powyższych unormowań nie jest wątpliwe, że długoterminowa zasadnicza służba wojskowa pozostawała czynną służbą wojskową w ramach zasadniczej służby wojskowej i tak należy ją traktować, jeśli chodzi o związane z pełnieniem tej służby uprawnienia przyznane na mocy przepisów. Wynika to zresztą wprost z normującego sposób realizacji ustawowych uprawnień związanych z zatrudnieniem przez osoby, które zakończyły odbywanie niezawodowej służby wojskowej, wykonawczego do ustawy o powszechnym obowiązku obrony, rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 22 listopada 1968r. w sprawie szczególnych uprawnień żołnierzy i ich rodzin (Dz. U. nr 44, poz. 318 ze zm.), obowiązującego do 31 sierpnia 1979r. Rozporządzenie to w § 1 ust. 1 pkt 1 stanowiło, że przepisy jego rozdziału 1 (§ 1-13) znajdowały zastosowanie do żołnierzy zwolnionych: z zasadniczej służby wojskowej (w tym również z zasadniczej długoterminowej służby wojskowej). Tak więc unormowania związane z pełnieniem zasadniczej służby wojskowej odnoszą się i do zasadniczej długoterminowej służby wojskowej.

W odniesieniu do wskazanego wyżej drugiego zagadnienia Sąd Apelacyjny zważył, że w zasadzie organ rentowy nie kwestionuje linii orzeczniczej, która znalazła wyraz - i jest kontynuowana - w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 16 października 2013r., II UZP 6/13, w której przyjęto, że czas zasadniczej służby wojskowej odbytej w okresie obowiązywania art. 108 ust. 1 ustawy o powszechnym obowiązku obrony (w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 1974r.) zalicza się - na warunkach wynikających z tego przepisu - do okresu pracy wymaganego do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym stosownie do art. 184 w związku z art. 32 ust. 1 ustawy emerytalnej. W uzasadnieniu tej uchwały Sąd Najwyższy stwierdził, że rozstrzygany problem nie dotyczy ujmowania zasadniczej służby wojskowej jako okresu składkowego (albo zaliczalnego w rozumieniu poprzednich regulacji emerytalnych), lecz sprowadza się do określenia, czy ta służba jest równoznaczna z okresem pracy w szczególnych warunkach, wymaganym do nabycia wcześniejszej emerytury. Rozważania Sądu Najwyższego zawarte w powyższej uchwale znalazły odzwierciedlenie w późniejszych orzeczeniach, w których - do celów emerytalnych - poddawano kwalifikacji okresy niezawodowej służby wojskowej pełnionej przez ubezpieczonych do 31 grudnia 1974r. (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 21 stycznia 2014r., I UK 96/13, z 6 lutego 2014r., II UK 349/12 oraz z 8 kwietnia 2014r., II UK 424/13, a także wyroki Sądów Apelacyjnych: w Gdańsku z 14 listopada 2013r., III AUa 369/13, w Łodzi z 23 stycznia 2014r., III AUa 422/13, w Białymstoku z 8 lipca 2014r., III AUa 148/14, w Łodzi z 11 lipca 2014r., III AUa 96/14). Z wymienionych orzeczeń wynika, że zaliczenie okresu niezawodowej służby wojskowej do okresu pracy w szczególnych warunkach, od czego zależy ustalenie prawa do emerytury w obniżonym wieku, jest możliwe w sytuacji, gdy pracownik wykonujący pracę w szczególnych warunkach został powołany do wojska i po zwolnieniu ze służby wojskowej w przepisany termin zgłosił powrót do tej samej pracy, którą wykonywał bezpośrednio przed rozpoczęciem służby. Trzeba w tym miejscu jeszcze zauważyć, że przepis art. 108 ust. 1 ustawy o powszechnym obowiązku obrony w pierwotnym brzmieniu, obowiązującym do 31 grudnia 1974r., stanowił, że okres odbytej zasadniczej lub okresowej

służby wojskowej zalicza się do okresu zatrudnienia, w zakresie wszelkich uprawnień związanych z zatrudnieniem, pracownikom, którzy po odbyciu tej służby podjęli zatrudnienie w tym samym zakładzie pracy, w którym byli zatrudnieni przed powołaniem do służby, albo w tej samej gałęzi pracy. Od dnia 1 stycznia 1975r. obowiązywał zaś w następującym brzmieniu: „Czas odbywania zasadniczej lub okresowej służby wojskowej wlicza się pracownikowi do okresu zatrudnienia w zakresie wszelkich uprawnień związanych z tym zatrudnieniem, jeżeli po odbyciu tej służby podjął on zatrudnienie w tym samym zakładzie pracy, w którym był zatrudniony przed powołaniem do służby”. W ocenie Sądu Apelacyjnego, brzmienie powyższego przepisu nie uległo zmianie w taki sposób, aby mogło prowadzić do wniosku, iż przepis ten od 1 stycznia 1975r. nie przewiduje możliwości zaliczenia okresu odbywania służby wojskowej do uprawnień emerytalnych, jako okresu pracy w szczególnych warunkach. Szczegółowe zasady zaliczenia zasadniczej służby wojskowej do okresu zatrudnienia zostały ustalone, co podniesiono, w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 22 listopada 1968r. w sprawie szczególnych uprawnień żołnierzy i ich rodzin. Stosownie do § 3 tego rozporządzenia, w brzmieniu obowiązującym od 1 lipca 1973r. do 3 kwietnia 1975r. - pracownikowi, który podjął zatrudnienie stosownie do zasad określonych w § 1 lub 2, zalicza się okres odbytej służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakresie uprawnień uzależnionych od ilości lat pracy w danym zakładzie lub gałęzi pracy oraz w zakresie szczególnych uprawnień uzależnionych od wykonywania pracy na określonym stanowisku lub w określonym zawodzie. Zgodnie zaś z § 5 ust. 1 ww. rozporządzenia - w brzmieniu obowiązującym od dnia 4 kwietnia 1975r. - żołnierzowi, który podjął zatrudnienie stosownie do zasad określonych w § 2-4, wlicza się czas odbywania służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakładzie pracy, w którym podjął zatrudnienie, w zakresie wszelkich uprawnień związanych z zatrudnieniem w tym zakładzie oraz w zakresie szczególnych uprawnień uzależnionych od wykonywania pracy na określonym stanowisku lub w określonym zawodzie. Należy zwrócić uwagę na to, że na wskazanych warunkach okres zasadniczej służby wojskowej podlegał zaliczeniu „do okresu zatrudnienia, w zakresie wszelkich uprawnień związanych z zatrudnieniem”. „Wszelkie uprawnienia związane z zatrudnieniem” to także uprawnienia wynikające z ubezpieczenia społecznego, a więc okres zasadniczej służby wojskowej zaliczony na wskazanych warunkach do okresu zatrudnienia (stosunku pracy) trzeba traktować w prawie ubezpieczeń społecznych tak, jak okres podlegania ubezpieczeniu z tytułu stosunku pracy. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, treść powołanych regulacji nie pozostawia wątpliwości, iż – z zastrzeżeniem spełnienia innych warunków - umożliwiają one uwzględnienie do stażu pracy w szczególnych warunkach okresu odbywania zasadniczej służby wojskowej. Z dniem 1 stycznia 1975r. nie nastąpiła żadna definitywna zmiana w tym zakresie, przeciwnie, brzmienie wskazanych powyżej przepisów zarówno ustawy, jak też rozporządzenia uległo zmianie jedynie w zakresie stylistycznym. Takie też stanowisko zajął Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 20 marca 2013r., I UK 544/12. Sąd Najwyższy przyjął w powołanym judykacie, że: „Dopiero z dniem 21 października 2005r. - gdy wszedł w życie art. 1 pkt 39 ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o zmianie ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej oraz o zmianie ustawy o służbie zastępczej (Dz. U. Nr 180, poz. 1496), który nadał nową treść między innymi art. 120 ust. 3 z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej - czas odbywania tej służby wlicza się wyłącznie do okresu zatrudnienia wymaganego do nabycia lub zachowania uprawnień wynikających ze stosunku pracy, z wyłączeniem uprawnień przysługujących wyłącznie pracownikom u pracodawcy, u którego podjęli pracę”. Zważyć dalej należy, że w wyroku Sądu Najwyższego z 5 sierpnia 2014r., I UK 442/13 uznano, że czas zasadniczej służby wojskowej zalicza się do okresu pracy wymaganego do nabycia emerytury w niższym wieku emerytalnym (na zasadach wynikających z art. 184 w związku z art. 32 ust. 1 ustawy emerytalnej) także wtedy, gdy żołnierz przed powołaniem do zasadniczej służby wojskowej nie był (w ogóle) zatrudniony, ale po zwolnieniu z tej służby w ciągu 30 dni podjął zatrudnienie i pracował w szczególnych warunkach pracy. Spór w tej sprawie dotyczył tego, czy do okresu pracy w szczególnych warunkach można wnioskodawcy zaliczyć okres zasadniczej służby wojskowej od 25 kwietnia 1972r. do 9 kwietnia 1974r., po której (25 kwietnia 1974r.) ubezpieczony rozpoczął pracę jako kierowca samochodu ciężarowego, jeśli przed rozpoczęciem służby wojskowej w ogóle nie pozostawał w stosunku pracy (pracował w gospodarstwie rolnym). Sąd Najwyższy przyjmując taką możliwość, argumentował, że osoby, które przed powołaniem do służby wojskowej nie podjęły („nie zdążyły” podjąć) zatrudnienia, ale w stosunkowo krótkim czasie (w ciągu 30 dni) po odbyciu służby wojskowej zatrudniły się i pracowały w szczególnych warunkach, nie powinny być traktowane gorzej niż ubezpieczeni, którzy przed wcieleniem do wojska „zdążyli” rozpocząć zatrudnienie w warunkach szczególnych i kontynuowali je po przerwie spowodowanej służbą wojskową. Dotyczy to zwłaszcza przypadków, w których osoba odbywająca służbę wojskową uzyskała w trakcie tej służby stosowne kwalifikacje zawodowe (np. uprawnienia do kierowania

samochodami ciężarowymi). Zdaniem Sądu Najwyższego, łącznikiem obu tych sytuacji jest przede wszystkim to, że po służbie wojskowej żołnierze (rezerwy) podejmują pracę w szczególnych warunkach w krótkim czasie (w ciągu 30 dni), a po drugie, że służba wojskowa stanowi takie samo obciążenie dla osoby, która przed rozpoczęciem służby była już zatrudniona (choćby w szczególnych warunkach), jak i dla osoby, która przed służbą wojskową wcale nie pracowała. Na podstawie art. 2, art. 32 ust. 1 i art. 67 ust. 1 Konstytucji, można, jak przyjął Sąd Najwyższy, zasadnie wywodzić, że zatrudnienie (brak zatrudnienia) ubezpieczonego przed rozpoczęciem służby wojskowej nie stanowi cechy, która dostatecznie usprawiedliwiałaby różnicowanie sytuacji prawnej ubezpieczonych w zakresie nabywania przez nich uprawnień emerytalnych z tytułu pracy w szczególnych warunkach. Powyższe stanowisko skutkowało tym, że w orzecznictwie sądów powszechnych przyjęto pogląd, zgodnie z którym, skoro żołnierzowi, który przed służbą nie był zatrudniony (w żadnym zakładzie pracy), a po zwolnieniu w ciągu 30 dni przystąpił do wykonywania zatrudnienia kwalifikowanego jako praca w warunkach szczególnych, wlicza się czas odbywania służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakresie uprawnień emerytalnych, to tym bardziej zachodzą podstawy do zaliczenia okresu służby wojskowej przy ustalaniu stażu emerytalnego w sytuacji, gdy przed powołaniem do służby wojskowej ubezpieczony wykonywał zatrudnienie kwalifikowane jako zatrudnienie w warunkach szczególnych, a po zakończeniu służby powrócił do wykonywania pracy, która już nie miała charakteru pracy w warunkach szczególnych (wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 23 lutego 2015r., III AUa 1410/14). Taką wykładnię zaakceptował Sąd Najwyższy w uchwale z 2 lipca 2015r., III UZP 4/15. Sąd Najwyższy uznał, że możliwe są przypadki, gdy ubezpieczonemu, który był zatrudniony w szczególnych warunkach (pozostawał w stosunku pracy i wykonywał pracę w szczególnych warunkach), a następnie został powołany do zasadniczej (okresowej) służby wojskowej, czas tej służby należy zaliczyć (traktować jako) do okresu pracy w szczególnych warunkach, mimo że po zakończeniu służby wojskowej podjął w innym zakładzie (u innego pracodawcy) pracę niekwalifikowaną jako wykonywana w szczególnych warunkach (a nawet, gdy nie dochował terminu 30 dni), jeżeli zostały spełnione przesłanki, o których mowa w art. 108 ust. 1 ustawy o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 1974r.) oraz w § 2-5, 7 i 8 rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie szczególnych uprawnień żołnierzy i ich rodzin.

W tym stanie rzeczy, uznając że ubezpieczony legitymuje się okresem pracy w warunkach szczególnych, Sąd Apelacyjny uznał, że spełnia on wszystkie przesłanki warunkujące możliwość przyznania mu prawa do emerytury. W konsekwencji Sąd Apelacyjny, działając na podstawie art. 385 k.p.c., oddalił apelację pozwanego jako niezasadną, jak w sentencji.

O kosztach postępowania odwoławczego orzeczono na zasadzie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 oraz § 12 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 11 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 490 z późn. zm.).

O kosztach postępowania odwoławczego orzeczono na zasadzie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. oraz § 13 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 12 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (tekst jedn.: Dz. U. z 2013r. poz. 461 z późn. zm.). Jednocześnie Sąd podzielił stanowisko pełnomocnika odwołującego o konieczności zastosowania podwyższonej stawki wynagrodzenia za udzieloną pomoc prawną, ze względu na poniesiony przez niego nakład pracy w niniejszej sprawie.

del. SSO Renata Pohl	SSA Dorota Goss-Kokot	SSA Katarzyna Wołoszczak
----------------------	-----------------------	--------------------------